

Tal, hållet för Grinstads  
menighet på Dals land söndagen  
den 21 julii 1799,...

Ingman-Manderfelt, Carl,

1700-1829 81 C Br. 1799 Manderfelt



1799

Manderfelt, Carl,

Vitt. Sv.  
Fing.  
(P.)

hället

1700-9829  
1799

för Grinstads Menighet på Dals Land

Söndagen den 21 Julii 1799,

Då en förghld Silfverbågåre  
af 50 Lods wigt,

från

Kongl. Patriotiska Sällskapet

öfwerlämnades Bonden Nils Sandberg i Ek-  
bro, som belöning för hans på egen bekostnad  
gjorda utflytning från Huswudgården,  
ut på en oländig mark, den  
han upodlat.

af

Landtrådet

Carl Manderfelt.

---

G ö t h e b o r g ,  
Tryckt hos Samuel Norberg, 1799.



Det Kongl. Patriotiska Sällskapet

samt

Sällskapet för Allmänna Med-  
borgerliga Kunskaper,

som Tacksamhets-Offer för det  
goda de stiftat, och önskat  
at stifva  
i Fäderneslandet;

Med värduad tilägnadt

af

Författaren.



## Medborgare!

Det Sällskap, som länge gjort sig förtjent af Fäderneslandet, länge utmärkt sitt ädla bemödande at hos Allmogen upmuntra och belöna Arbetsamhet och Flit, grundwalen til et folks wålmagt, det wördnadswärda Patriotiska Sällskapet, har också sträckt sin godhet och omtänka til dig, ärlige och förståndige Bonde, Nils Sandberg. Den belöning jag i dag på Sällskapets wågnar får öfverlämna dig för dit prisvärda arbete, skal tjena dig och dina arfwingar til ewärdelig upmuntran at fortsara på den wäg, som i dit Stånd säkrast leder til wålmagt och heder; denna wäg är Idoghet. Men icke för dig allena, utan för alla dina här församlade medbröder, och för alla som kunde komma til at höra min stämma, wille jag tolka den sanning: At Flit och Idoghet utgöra grundkällan til et folks lycksalighet.

Det gifwes många slags belöningar, som list och högmod uphittat för at snärja och förblinda människor; men ingen enda bland dem kan göra en människa, än mindre et helt folk lyckligt, ty de åga alla sit största värde i inbillningen. Den wålgörande Naturen har allena i sina outtömeliga Skattkammrar förwarat de säkraste belöningar för vårt arbete, de rätta medel til vår lycksalighet. Så länge människorna sökte dem, värderade dem, och ické Fluggwerken, lesde de glada, fredliga, lyckliga. Naturens Gader Skapade alt hwad människor behöfde til nödtorft, nöjen, och beqwämligheter, undantagandes penningar. Han Skilde wissligen i de hårda Klippors djup de Skatter, som Han förut såg at människorna wille misbruka til at Skapa sig onaturliga behof, til at fördärfwa sit Slägte. Lyckligtwis ligga ännu de flesta af sådane Skatter förborgade, annars Skulle de snart förstöra werlden.

Den förste wekling, som ej iddes arbeta, Skapade den förste penningen; den förste däre tog den emot, som byte, eller betalning för sin goda wara; och så gick wekligheten och dårskapen hand i hand, gradewis up til den ofantliga högd, hwarifrån de

nu synas; så blef ändteligen penningen werldens  
 afgud, och alla laster des tillbedjare; så förwand-  
 lades de lyckliga jordbrukare, de glada herdar, i yp-  
 pighets-främare, konstmakare, sjöfarare, människo-  
 slagtare; så blef den ärliga enfalden föraktad, och  
 bedrägeriet en lönande wetenskap; så stöttes för-  
 nuftet från styret, och måste kämpa sig fram emot  
 passionernas brusande swell, och penningens slutan-  
 de allmagt; så trampades dygden i stoftet, ofyl-  
 den gömde sig i hyttor, ty högmodet och wällusten  
 blefwo werldens beherrskare; så uttogade stora röf-  
 warefarar, för at plundra och utrota jordens ofyl-  
 digaste bebyggare; så omstörtades naturens milda  
 hushållning; så upwarte tyranner. Men jag syn-  
 dar från all denna förödelens styggelse, och kallat  
 Eder tillbaka til vår beständiga wälgörare, jorden.  
 I des samn stole wi ännu söka tröst, i des stöt  
 vår wisaste belöning.

Mina wänner! Sådane belöningar som i dag  
 utdelas, kunna icke många bland Eder winna; de  
 äro icke så oinsfränkta som Patriotiska Sällskapets  
 Nit för allmänna wälfärden. Rasten därföre icke  
 afundsjuka ögon på den lott ädelmod och rättwisa

tildelat Eder medbroder; men följn mig med upmärksamhet, så wil jag wisa Eder en belöning, som wida öfwerträffar silfwer och guld, som står lika öpen för Eder alla. Jag wil wisa Eder, at ur sjelfwa förbannelse-domen: du skal föda dig i din anletes swett, utströmma idel wälsignelser, om wi följa naturens wisa bud, och riktigt anwände både själs och kroppss förmögenheter.

Som människa har du det företrädet för djuren, at kunna tänka och begripa, skilja imellan godt och ondt, nyttigt och skadeligt. Bruka denna himla-gåfwan i all sin kraft, så skal du aldrig sjelf bereda dig olyckor, aldrig misshandla din moder, jorden, och hon skal aldrig neka dig sit närande bröst; så skal heller aldrig Biet och Myran utfämma dig i sit arbete och sin hushållning. Om denna Ursäining och Tankkraft icke ännu hos allmänheten är, hwad den kunde och borde wara; om ännu i mit Fädernesland, jag säger det med nedslagna ögon, saknas de klofaste och nödwändigaste inrättningar til en riktig folk-upfostran; om wi ännu icke äge en national-anda, en föreningspunct för det allmänna bästa, hwarifrån werksamhet och drift til alla grenar

nar utflyta; ont wi ännu äre blinda tilhängare af gamla fördomar, eller swaga efterapare af främmande, som hwarken äga vårt klimat, våra brister eller våra tilgångar; om ännu i de bättre clofver finnes et underligare sammanwäf af artiga småheter, än national-wärdighet; och hos Allmogen ännu en djup ofunnoghet, förenad med en dum högfärd at också wilja härma, och pråla med något främmande fram; men det som är aldraunderligast, om här ännu finnes stordärrar, som hafwa hjärnlöshet nog at yttra, fräckhet nog at påstå, at uplysningen kunde blifwa farlig, (ja för all slags boskap, kanske, men aldrig för människor) så stole wi därför icke fälla modet, mina Bröder, men i tålmod hoppas, at förnustets sol, som skimrar bak molnen, och kastar strålar åt Thronerne, en dag skal framtränga i all sin segrande glans, och förjaga alle mörker, alla fördomar til afgrunderne.

Imidlertid begriper en hwar af Eder så mycket, at om han är liberlig och lat, wansföter sit hus och sin egendom, kan han aldrig wara lycklig. Så mycket begriper en hwar, at om han ärligen wil arbeta på at göra den jord han äger, så

nyttig och fruktbarande den kunde blifwa, skulle han af denna sin anletes swett förda rika frukter. Så mycket begriper en hwar, at om han i stället för at blindt följa sina Förfäders bondpractica där den intet duger, wille af sina uplystare medborgare lära at rätt behandla sin åker och ång; lära, at tillräckeligt utdika wattnet, upblanda och förbättra jordarterne, wäl reda och uphöja åkerjorden, icke så för tjockt; lära, at bättre föda sin ladugård, uprödja flere beteshagar på utmarken, och mindre låta afgnaga ången; lära, at i stället för de sfogförödande gårdsgårdar, inhägna sina ågor med sten, där den finnes, eller med graswar och wallar af den upkastade jord och torf, där låget sådant medgifwer; lära, at ärligen plantera mera potåter, kål och rötter än hittills brukeligt varit; om en hwar jordägare bland Eder, wille lära och följa dessa och flere nyttiga hushållsråd, så skulle wi icke se så många outhälsamma fålar, så många ohyggeliga mosar och fårr, så många låga och sura åkrar, sumpiga, tuswiga och mosgrodda ångar bära vittne om sina ägares wårdslöshet eller oförstånd; så skulle icke heller så många uslingar gråta esrer bröd, som wi icke kunne gifwa dem.

Det är de uplystares och förmögnares omvilforliga plikt at föregå de ensalbigare med mogna råd och exempel; och det är din plikt, menige man, at följa de samma. Om Herremannen gifwer sina underhafswande kloka mönster i jordbruket och hushållningen; om han understödjer dem af all sin förmåga i nödens stund; om han lämnar dem tillräckelig tid at wäl föda sina hemman, så wälsigna honom som en Far, och lyd med tacksamhet hans råd. Men om han utmattar och förtärer bondens krafter, för at mätta sin snålhet, sit högmod, sit öfwerflöd eller sina nycker, så ware affly och förakt hans wälförtjenta lön. Om Läraren, icke blott på prädifikstolen fördömer girighet, liderlighet, lättja och öfwerflöd, men i synnerhet i sit lefwerne, i sit eget hus, i alla sina samtal och förrättningar, bewisar huru högt wärde han sätter på de gudomliga fanningar han förkunnar, huru lycklig han finner sig i utöfningen af de borgerliga dygder, hjälpsamhet, sedighet, arbetsamhet och måttlighet, så följer han sit wigtiga kall, så är han offylldig i Ederes lidande, så förtjenar han Ederes wördnad och hörsamhet. Äfwen af alla Ståndspersoner, civile och militaire utan åtskillnad, såsom de där böra weta

mera än allmogen, hafwen J rätt at fordra goda och förnuftiga efterdömen.

Eder felas icke heller upmuntringar och anmaningar af Lånets förste Ambetsman och Höfdinge, at betänka Edert eget bästa. Huru ofta har han icke i sina fungörelser, under sina ämbetsförrättningar och samtal, upfordrat Eder til jordens bättre håfbande, til oländiga markers uprödjande, til Edra swaga Fogars besparing, och stengårdsgårdars anläggande. Huru lysande estersyn har han icke på sit eget Boställe gifwit Eder, at det går an, med ospard flit och möda, at förwandla steniga och tuswiga marker i de skönaste åkrar och ångar. Huru ifrigt bemödar han sig icke at i de swåra åren förebygga hungers nöd i sit lån. Lyckligt för Fäderneslandet, om alla lån åga sådana Styresmän. Men hwarken hans, eller sjelfwa vår faderliga Regerings omsorg, kan frålsa Eder, så länge J blifwen stående wid samma punct, där dumheten och ofunnogheten satt Edra fäder, så länge J med kraft och alskar ej gripen Er an at bryta Edra owanor, Edra fördomar, och at blifwa förståndiga människor. Det är endast genom Eder

idog-

idoghet och slit jorden skal manas at öppna sina  
 Patter; med Eder anletes swett fugtad, skal hon  
 frambära rikare förråd til at föda Eder, Edra barn,  
 och många andra i Samhället, som hwarken kun-  
 na plöja eller så, men dock hwar i sit fall, bidra-  
 ga til det helas bestånd. Är Edert arbete det tyng-  
 sta, så är det också det ädlaste och hederwärdaste.

Det fanns aldrig ära eller förtjenst uti at mak-  
 ligt förtära hwad andra med swett och möda sam-  
 la. Men det är en sann ära at arbeta för egen  
 och Statens underhållning, och denna äran tilhörer  
 i synnerhet dig, aktningswårda Bondestånd! det  
 äldsta och nödwändigaste af alla. Det war i di-  
 na händer Naturens HErre ansförtrodde jordens  
 Försel, och böd at hon skulle frambära allehanda  
 frukter, med detta enda wilkor: Du skal arbeta.  
 Hårdare straff utgick icke från Skaparens magt-  
 språk, ty Domaren, som wille näpfa de olydiga,  
 war deras och hela Skapelsens Fader. Men aldrig  
 böd denne Gud: Du skal watta jorden med blod  
 och tårar; det war tyrannens bud, och båswande  
 slafwar lydde. Aldrig böd denne Gud: Du skal  
 i weklighet och wällust föröda alt hwad dina trötta  
 med-

medmänniskor hinna framslåpa för dina fötter; det var den starkare lastens bud, och de swagare lydde. Aldrig böd denne Gud: at wi skulle wara träldjur för at göda blodiglar som utfuga alt, och intet wilja uträtta, intet upoffra för det allmänna bästa; det var dårskapens bud, och dårar lydde.

Medborgare! mit hjerta blöder, jag måste nedswälja mina tårar, innan jag kan uttala dessa förskräckeliga ord: all den nöd och förbannelse, som hwilar öfwer jorden, är vårt eget werk. Snart i 2000 år har alla himlars och werldars Stifware, genom sit ord, och genom alla Naturens Riken, ropat til människoslägtet: Nyttja jordens otaliga rikedomar och alla de gåfwor jag skänkt Eder för at wara lyckliga; men misbruka icke dessa rättigheter, förnedra ljuset Eder icke under djuren, misshandla icke naturen; plåga icke människor, förfölj dem icke; fjättra dem icke; förakta icke ljuset, Gudomens afbild, men framlocka uplysningen, hedra den, upmuntra den, som enda säkra wägwisaren til lycklighet för Regenter och folk; uphitta icke ondskap med din råddhåga, men krossa henne med dit förakt; uphören at wara de mågtiga lasternas, de rasande passioner-

nernas nedriga verktyg, och blifwen hwad I ären  
 Kapte til at wara, ädla och fria wareser, goda och  
 sediga männiffor, så skolen I hselwe borttaga all  
 förbannelse af jorden, och förwandla henne i et Pa-  
 radis. Så talade den ewiga Sanningen, och des  
 genljub återfallade härligt och högt, från hela den  
 tackfamma Naturen. Men snart i 2000 år hafwa  
 männifforna arbetat twärtemot, at göra jorden til  
 et hselwete. Aldrig bleswo de hwad Gud och för-  
 nufstet böd dem at blifwa, Bröder af samma slägt,  
 som skulle öfwer hela jordklotet räcka hwarandra han-  
 den, til at genom arbete, kunskaper och erfarenhet  
 tränga sig up til all jordisk lycksalighet; utan de bleswo  
 hwad mörkrets gudar wille at de skulle wara, slaf-  
 war eller tyranner, förblindade eller swärmande dårar,  
 ömsom plågoris, förförare och förförde. Knappt i 10  
 år har något land ägt hwilorum mellan ödeläggelser.  
 Knappt hinna folken under dessa forrta andetagen  
 samla nya krafter, förr än de åter blifwa rof för nya  
 misfgärningar. Huru skal den jord hinna frambäro  
 sina frukter, som så ofta sködas och förtrampas;  
 ler de männiffor njuta någon glädje af lifwet, om  
 så ofta bortsläpas til slagtbanken, utan at bötta  
 hwarföre? I detta ögnablick jag med fasa \*) sorg

talar om mänsklighetens olyckor, är öfwer en million människor til watten och lands utrustad för at dräpa och förstöra. Gud! war det et sådant slagte, en sådan jord Du wille wälfigna.

Så går det til på werldens stora Pådoplats; knapt wägar mit förträcka öga kasta en blick in i det enskildta lefwernet. Hwar är nu vårt lif, kärleken, wälwiljan, ömheten? Hwar är vår tröst, wänskapen, enigheten? I himlarne hafwa de tagit sitt säte, på jorden äga de blott et namn. Här triffes bäst dödens redskaper; här sönderliter herrskafjukan, högmodet, ofunden, falskheten, otacksamheten, alla de heliga band, som borde sammanknyta människor, och styrka dem på lifwets forta och tröttsamma bana.

Et puste-rum, mina Bröder! för at astorka mina tårar.

Fast icke krigets lågor rasa bland oss, så hafwe wi dock alla mer eller mindre känning af des susweliga följder, nöd och elände. En hård miswae har hemsökt vårt, och flera land; det står i HERRNS hand, hwad öfwer vårt förhårdade slagte framdwes beslutadt är; men om det också wille, kan  
 dock

doch det ena landet, den ena människan icke hjälpa de andra, så länge det mordiska friget warar. Då hafwa de rikare Stater blott penningat til at köpa, men icke til at rädda människolif.

Huru länge skola jordens Wäldige wara orörlige wid mänsklighetens tårar och qwal? Huru länge skola millioner upoffras för at strida om en ting, som aldrig har varit, aldrig kan blifwa til, desß namn är sjämnowigt. Huru länge skal haf och jord särjas med blod, för at winna och åter förlora utplundra- de Städer och land? Huru länge skola bröder twing- gas at stöta dolken i bröders hjertan, och barnen slitas från mödrars blodiga bröst? När skola jor- dens Beherrskare blifwa enige om en större ära, än den som köpes med människoblod och ruiner? För- nufst! förnufst! du har länge fördömt dessa illbragder, men du höres icke. Ännu en liten tid skal du ro- pa förgåfwes.

Så gråt dig imedlertid mått, människowån! öfwer dina bröders öden. Hela Naturen gråter med oss, och håljer sig i sorgesflor. De oskyldigas blod ropar af jorden; de nödlidandes suckar, enfors och  
fa-

faderlöfjas klagostrif bestorma himlarne: *Herre!*  
fråls oss wi förgås; och trofva blott dem, som  
plåga människoslägtet, och fördärfa jorden!

Medborgare! jag ser at I delen mina kånflor  
lika ömt, som jag blandar mina tårar med Edra.  
Detta måste jag, detta kan jag; men trösta Eder  
och mig, det kan blott en Gud och de, som borde  
likna Honom på jorden.

I dessa bedröfwessens mulna dagar, hwad är  
för den redlige medborgaren, den gode undersåtaren  
at göra? Wara tålmodig, waksam, ödmjuk, beredd;  
wålsignande Landsens Fader, som utestänger frigs-  
lägan från våra gränser, och förjer öfwer at han ej  
kan gifwa oss alla bröd; samt hwar och en i sin  
krets, anspänna all sin kraft, au sin omtanka, at  
arbeta, och spjårna mot udden, så at den tyngd, som  
kunde krofa vår wålfärd, icke också skal kunna krofa  
wårt samwete.

Mine wänner! jag har icke gått ifrån mit äm-  
ne och min föresats, då jag sökt upröra Edra öma-  
ste kånflor för mänsklighetens, fäderneslandets, och  
Edert

Ebert eget öde. Det war Edra hjertan jag wille bereda at emottaga och bewara de råd, jag wid detta tilfället önskar at infärpa hos Eder alla. I kunnen så mycket tryggare antaga dem, följa dem, som de flyta från et bröst, som ömar för allas wäl. Jag är född bland Eder; jag är från barndomen känd och älskad af Eder; och många bland Eder lefwa, som ännu torde erinra sig, at jag som swag yngling, från detta åt andakten helgade stället, talat til Eder, upmuntrat Eder, at följa religionens bud. Det war min lyckligaste och gladaste tid. Det blef ej min lott at på denna söna bana så upfylla mina plikter. Jag skulle på et widsträcktare, mera lysande, mindre tillfridsställande fält, lära at känna människan och werlden, strida mot strömmen, krossas mot klippor, men altid stå bergfast och oryg- gelig i min nitiska kärlek för Konung och Fädernes- land, dem jag, stundom misskänd, hafte den glädjen at få bewisa de trognaste tjenester.

Jag har sett mycket, erfarit mycket i werlden; men twänne ting såg jag aldrig i något land: en slitig man blifwa föraktad, och en lat blifwa he- drad. Detta wäld på naturen kunde ingen döblig

B

werk.

verkställa, ehuru mycket man annars bemödar sig at  
 wända up och ned på desß wisaste lagar. En är-  
 lig och arbetsam man, är medborgare i det stora  
 Samhället, werlden; öfwer alt har han rättighet  
 fordra bröd och beskydd, när den oduglige late är  
 en börda för hwar jordtorfwa han rör med sin fot,  
 och en wanåra för människo-namnet. Men om til  
 alla tider, flit, idoghet, ordentlighet i lefnad och  
 hushållning, befordrat både enskildt och allmänt wäl-  
 stånd, lifasom oordningar, wårdslöshet, ofunnighet  
 och försummelse alstrat fattigdom; så behöfdes dock  
 til ingen tid strängare estertanka at använda både  
 natur och konst til at arbeta, til at rätt wårda och  
 föta sin ägendom, ån nu, då nöden står för dör-  
 ren, och ingen dödlig kan förutse huru långt den  
 går, eller hwar den skal sluta. Du som ännu har  
 brödsödan i dit hus, tacka Gud, och nyttja den  
 sparsamt, at du icke med hustru och barn, en dag  
 skal lida hunger och törst. Många få nu plikta för  
 det oförläteliga felet, at i goda tider förtära mera  
 på en wecka, ån de kunnat behöfwa at leswa af en  
 hel månad. Den, som ej wil blifwa en usling, må-  
 ste wånja sig til beständig måttlighet och arbetsam-  
 het. Lägg dig icke på latbänken at äta och sofwa,  
 när

når du får en rif stöb; besinna hwad erfarenheten lärer, at på det sättet jorden stötes och behandlas här å orten, måste på et godt år, följa flere magra. Men du som ännu kunde hafwa mera i förråd, än du nödwändigt behöfwer til dit och dinas underhåll, fördölj det icke för dina nöd lidande bröder, deras suckar och tårar kunde annars blifwa förfräckeliga wapen emot dig på wedergällningens dag. We! trefallt we! blodsugaren, kornjuden, skraren, ehwar han finnes, som wille begagna sig af allmänna nöden, för at utpräsa den fattigas sista stafs. Darra, brottling! om hans förtwiflan en dag kunde kråfwa dryga räntor af de capitaler du på hans befofnad sammanfrapat, för at i dit öfverflöd kunna förakta hans jämmer, wara döf wid hans nödrep.

Det ware wid detta tilfället sagt til Eder gamle hederwärde Pastors, Herr Prostens Florelli förtjenta beröm, at han i de swåra åren utfält sin Spannemål til lindrigt pris. Det är Prästen och Medborgaren wärdigt. Mätte flere följa et så wackert exempel.

Mina wänner! då jag kanske för sista gången  
 offentligen talar til Eder, så unnen mig den trösten  
 at följa de wälmenta råd, at fästa upmärksamhet  
 wid de wigtiga sanningar jag i dag wille djupt in-  
 trycka i allas bröst, och både J, och Edra barn,  
 skola wälsigna den stund J hörden mig. Antag en  
 stadgad och förnustig ordning, både i dit arbete,  
 din hushållning, och din lefnad. Gör aldrig något  
 som du behöfwer at ångra; men när du börjat en  
 god sak, et nyttigt arbete, så håll aldrig up innan  
 du öfwerwunnit alla swårigheter. Utblotta dig al-  
 drig i de drågliga åren intil sista tunnan af din säd,  
 och det sista laget af dit foder, så at du nästa år  
 icke skal nödsakas köpa dem dubbelt dyrare igen.  
 Denna grofwa misshushållning har bragt mången  
 jordbrukare til tiggarestafwen. Du har läst, eller  
 hört omtalas af Bibeln, at Joseph blef en stor  
 man i Egypten, för det han räddade Konungen och  
 Landet med det helt simpla rådet, at i de goda åren  
 samla alla magaziner fulla. Om alla Rikshus-  
 hållare beständigt följt denna enfaldiga och kloka  
 Statskonst, så hade många Stater blifwit räddade.  
 Men följ du den, i dit eget hus, så länge du för-  
 mår, och bespara i de goda åren så mycket at du  
 i de

i de swåra ej skal sakna lifsbårning för folk och kreatur. Denna besparing blir nu så mycket lättare, sedan det altsförödande brånwins-brännandet upphört, prisad ware Konungens wishet, och lycka för honom och Riket, om det til ewig tid upphört.

Om jag skulle wisa Eder, at brånwinet är hufwudorsaken til wår närwarande nöd och fattigdom; at brånwinet upslukat mera strid säd, än hela Sveriges Rike frambringar: at det borttagit största delen af Landets redbara mynt, för at af utlänningen upköpa den säd, som, här förwandlad i denna hetsiga dryck, har i grund förstört millioners wälfärd; om jag rätt lifligt wille måla för Eder all den styggelse brånwinsupandet werkat i folkets seder, tänkesätt, religion, hälsa och hushållning, så wille J lika ifrigt som jag, förbanna detta wårsta af alt ondt; så wille J lika tydligt som jag inse, at brånwinet, långt mer än frig och miswårter, tilläpapat wårt elände. Jag har försågtat, jag skal til mit sista andetag för Konung och Fädernesland förswara den sanning, at med brånwins-öfwerflödets bibehållande, står aldrig Sveriges Rike at räddas om också alt annat öfwerflöd kunde utrotas; och jag

Skal med sanningens segrande wapen offentligent krofa alt hwad lasten och egennyttan kunde inwända här-  
emot; och alla, som ännu hafwa känsla för Konung  
och Fädernesland, skola instämma med mig.

Widare, råder jag Eder alla som hafwa jord  
och friska lemman, at icke försumma någon dag til  
at obla och förbättra Eder jord. Tag hwart år för  
Eder et stycke, så stort möjiligen kan medhinnas,  
at rödja, updika, plöja och beså. Ska råguttsådet,  
som det måst födande, och bäst lönande i alla jord-  
moner. I åren icke mer än andra människor skap-  
te til at lesra af hafra; måst öfwer hela wida werl-  
den brukas sådan flöfsåd endast til kreaturen. Up-  
blanda Er hårda lera med tjentlig sand, eller med  
hopbränd tuswe och stubbejord från ångar och ut-  
marker. Håll träget ut med denna odling i 10 år,  
så skolen I med förundran se Edra hemman gif-  
wa dubbel afkastning, Edra hus blifwa wälwäende;  
och den tack samma jorden skal rikeligen belöna all  
Eder använda flit och möda. Ty I bören weta,  
mina wänner, at nästan all slags jord, genom rik-  
tig behandling, blandning och häfd, kan blifwa frukt-  
bärande, så at den emotstår både torrka och wata.

I bbs

Jöbden också lära, at Edra tåta miswårter, icke äro så mycket syndastraff från Himmelen, som fast mera naturliga straff för Eder lättja och wårdslös het wid jordens brukning, samt Eder trögghet at taga efter de klokare jordbrukares exempel. I Östergötland, som nästan öfwer alt har lika styf lera med Dal, anses 4:de kornet af wårfsåd, och 8:de kornet af höstfsåd för miswårt, som här kallas god Förd. Är icke du min Landsman, Dalbo, lika så wäl människa som Östgöten? Har du icke hufwud och händer fapta som hans? Så låt då oren stå länge nog i dit wapen, och för din plog, men blif aldrig hans wederslike.

Mina bröder! om det nit och drift, som råda i min själ, kunde genomtränga Eder alla, så skulle Ni blifwa bland Sveriges lyckligaste Inwånare. Huru länge skal jag se min Födelsebygd, som naturen så rikeligen wålsignat, under den enwisa dumheten wantrifwas? Mätte jag inom 10 år, om jag lefwer, så mätta mina ögon i glädje öfwer Eder tilwårt i flit och arbetsamhet, öfwer Edra frodigare åkrar och ångar, öfwer Eder där af upwårande lycksalighet! Detta war den belöning jag låfwade at  
wisa

wisa Eder; en belöning som icke kan upwågas med silfwer och guld, ty den blir frukten af Edra egna Händers werk, den går i arf til Edra senaste efterkommande. Och wille du wäl, flitige och förståndige bonde! för något pris i werlden bortbyta den belöning, at se din nya tilskapade jord blomstra under dina händer, din wälmagte ärligen tilwära, när sofwaren hwart år, gåspar sig långre fram til sin undergång? Wille du, för all werldsens höghet och pragt, bortbyta den lugna glädjen, at efter en wäl använd dag, måttad af en sund, icke konstig föda, i en älskad makas armar, som glad med dig delat dagens bördor, omgifwen af friska barn, som wälsigna dig för sin warelse, och kappas at lätta dit arbete, så uthwila, så sofwa den dygdiges oföröda sömn; och när den upgående solen åter utmanar dig, at med den wedergweckta naturen, instämna en förnyad loffång til Skaparen, då åter munter och styrkt så börja et nytte arbete, för at bereda dig nya wälsignelser. Bonde! Bonde! huru ofta har jag icke önskat at kunna byta med dig. Om du wiste at rätt wärdera din lycka, du naturens ägta Son! så skulle du aldrig misfunna deß styfbarn sina lånta och prunkande sjädrar, som fladdra för

för wädren; du skulle aldrig önska dig de storas wällust och ledsnad, glimmer och sömlösa nätter. Så fång då dit wärde, njut din lycka med förståndighet, och wet at den är förknippad med din flit och sedighet, och at den upphörer med dessa.

Och nu åter til dig, min redlige Nils Sandberg. Det är en utmärkt heder för dig, at högtidligen få emottaga en så skön upmuntran för din osparade möda. Men jag wille at alla dina medbröder skulle täfla med dig i flit och arbetsamhet, dygd och beständighet, för at winna ännu större och rikare belöningar; och därför har jag talat til alla. Om det skedd med all den nytta och werkan, som mit hjerta önskar, så war detta ögnablicket et af de så lyckliga i mit lif.

Stig fram, emottag denna Bågaren med ödmjuk tacksamhet mot et af de berömdwärdaste Sällskaper något land kan framwisa; et Sällskap, som wägar, icke blott at katta sig, men at wara Patriotiskt, på en tid, då kärlek til Fäderneslandet synes blifwa et urmodigt ord, en af de mattaste känslor i de flestas bröst.

O! mit Fädernesland! om den tanke som upfyller min själ, om det nit som tärer detta bröst;

var en werksamhet, en eld, som jag kunde ingjuta  
 i allas bröst, så skulle du aldrig få sucka öfwer  
 otacksamma söner; så wille också jag, med en him-  
 mel i mit hjerta, låta min sista warma blods-  
 droppa flyta för dig; ty den kalla kunde blott stel-  
 na för en tyran. Jefe har du uphört at wara  
 ålswårdt; fast dina ålftare öfwer gifwit dig. Nej,  
 man har bortskrämt dem från dit altare. Så kalla  
 dem tillbaka, du folkets förste wån! och låt dem  
 med upräkta armar mot himlarne, med tårefulla  
 ögon, wända mot Gustafs graf, med rörda och  
 trofasta hjerta mot hans dygdige Esterträdare, wid  
 altarets skålwande fot swärja: at stå eller falla  
 med Konungen och Såderneslandet.

Sådane tänkesätt är det Swenske män wär-  
 digt at uplifwa, när de högtidligen mötas; och om  
 de blifwa den stora pluralitetens tänkesätt hos alla  
 Rikets Stånd, när de en gång få samlas kring  
 Thronen, så äro Thron och Rike räddade.

Lycklige Bonde! gif mig din hand, och swär i  
 din sjä, at den hedersstänk jag nu öfwerlemnad  
 dig, aldrig skal misbrukas, aldrig af någon i dit  
 hus, eller i din slägt orenas med swalg och drycken-  
 skap, en farlig fiende för alla Stånd, farligast för  
 bon-

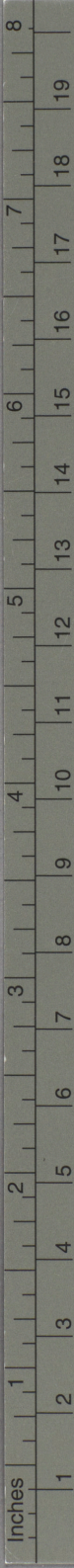
bonden. Bruka den wid Høgtider, at i hembryggadt öl dricka det Kongl. Patriotiska Sällskapets beståndiga wålgångs Skål; och säg wid samma tillfälle dina barn: Denna bågaren skal städse gå i arf til den af Eder och efterkommande, som trognast följt mina spår, som flitigast och förståndigast skött sin fädernejord; men aldrig, aldrig skal den komma i en lättings ågo.

Härmed önskar jag dig, och Eder alla, den Högstas wålsignelse och kraft, at i goda och onda tider sticka Eder wisligen, med ståndaktighet i motgång, ödmjukhet i medgång, upriktighet och warma i Eder Gudsdyrkan; otwungen lydnad mot Konung och Lag; renhet i seder; ärlighet i sammanlesnaden; trohet i arbete; ordning och förståndighet i all Eder hushållning, samt inbördes sänja, kärlek och hjälpsamhet! Mätte Edra bördiga sålt länge tillwåra och blomstra, när en liten jordtorfwa blir nog at gömma mig undan werldens buller; och måtte min själ, om den får kasta en blick tillbaka på sin fädernesstof, med hugnad skåda, at mina öma råd blifwa för Eder, för edra barn, til wålsignelse! !



9

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and the scanning process.



Centimetres

# TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
